

ההצעה להכפלת תקופת ההתמחות

פרופ' יעד רותם

מהלך שגוי ואנטי-חברתי

חופשית, חייבה את כולנו להתאמץ מאוד ולהשתפר במה שאנו עושים. לשכת עורכי-הדין, בעיקר בשל אינטרס להגן על אלו שכבר עוסקים במקצוע מפני תחרות מתגברת מבחוץ, שתפגע בשכר-הטרה של חבריה, מבקשת לעצור את התיקון החברתי שהשכלה משפטית גבוהה יוצרת. הלשכה אינה מציעה לעשות זאת, למשל, על-ידי שינוי מתכונת בחינות הכניסה ו/או הרחבת היקף ההכשרה המקצועית שתידרש ממועמדים, הגם שברפורמות כאלו יהיה כדי להבטיח כי רק הטובים יהפכו לעורכי-דין, תוך שתינתן הזדמנות שווה לכולם. הלשכה מציעה לעשות זאת במתכונת של יצירת חסם מלאכותי, שכמוהו קציבה-הקצאה מראש של מספר המתקבלים מדי שנה לשורות הלשכה. ייתכן שיש צדק מסוים בטענה כי יש להגביל את מספר העוסקים בעריכת-דין. אני סבור כי סוגיה זו מצריכה דיון יסודי. כך למשל, הוועדה הבינ-לאומית מטעם המל"ג הציעה לאסוף ולפרסם נתוני השמה ושכר של בוגרי הפקולטות למשפטים, כדי שכל מועמד ללימודים יוכל להחליט בעצמו מה סיכויי לעסוק בתחום אם יירשם לפקולטה מסוימת.

צילום אילוסטריציה: אירית חזמור

בני פריפריה גילו כי ביכולתם ללמוד ולקבל את התואר, שבעזרתו ניתן לנפץ תקרות-זכוכית.

פגיעה בחלשים

הצעה נוספת שהעלו אחרים היא ליטול מלשכת עורכי-הדין את הסמכויות חסרות-התקדים שהוענקו לה - חרף היותה איגוד מקצועי בעל עניין ישר - לפקח על רמת המקצוע ולקבוע מי יוכל לקבל רישיון עריכת-דין ומי לא, ולהעביר סמכויות חשובות אלו למשרד המשפטים. ואכן, המהלכים להארכת תקופת ההתמחות ממחזים עד כמה ניגוד האינטרסים שלשכת עורכי-הדין מצויה בו אינו בריא.

נראה כי הדרך שמציעה לשכת עורכי-הדין להתמודד עם ריבוי העוסקים בתחום, הארכת תקופת ההתמחות לשנתיים, שגויה. ולכך כמה סיבות: מספר מקומות ההתמחות בעריכת-דין יקטן באורח דרמטי (במחצית?), ורבים לא יוכלו למצוא מקומות התמחות. יוזמה זו תמנע אפוא מקבוצות מוחלשות, שאין להן רשתות חברתיות מבוססות ("קשרים"/"פרוטקציה") לבוא בשערי המקצוע, גם אם מדובר במועמדים מוכשרים וראויים.

בנוסף לאלה, הארכת ההתמחות תגזור שנת קשיים כלכליים נוספת בשכר המתמחים הנמוך על בני-ההמול שכן ימצאו מקום התמחות; תשרת את עורכי-הדין שעודף הפונים אליהם יאפשר להם להעסיק מתמחים בתנאים אליהם יאפשרו. וכך יותר בשל עודף הביקוש המלאכותי. עוד בסופו של יום, ההארכה תדחק דווקא את היתר-מוכשרים מן הניסיון להשתלב בעולם המשפט.

מי שבראש מעייניו עומדים באמת טובת המקצוע והחברה ושיפורם, ולא טובתו האישית, צריך להתנגד להצעה זו. ●

הכותב הוא דיקן הפקולטה למשפטים, המרכז האקדמי למשפט ועסקים ברמת-גן

לשכת עוה"ד, בעיקר בשל אינטרס להגן על עו"ד מפני תחרות שתפגע בשכ"ט, מבקשת לעצור את התיקון החברתי שהשכלה משפטית יוצרת. היא מציעה ליצור חסם כניסה מלאכותי למקצוע - הארכת הסטז' לשנתיים - ולא ע"י שינוי מתכונת בחינות הכניסה. מי שבעייניו עומדים טובת המקצוע והחברה, ולא טובתו האישית, צריך להתנגד

ולהצליח, אם יש להם הפוטנציאל האקדמי הדרוש ללימודים גבוהים.

ההשכלה שהם מקבלים, גם במכללות הפרטיות, היא מעולה. אני אומר זאת משום שהמועצה להשכלה גבוהה, המל"ג, במסגרת הפיקוח שהיא מקיימת על ההשכלה הגבוהה בישראל, בודקת מדי מספר שנים את כלל תחומי הידע הנלמדים במוסדות להשכלה גבוהה. בשנת 2014, אחד מתחומי הידע שנבדקו על-ידי המל"ג היה משפטים. המל"ג הקימה ועדה בין-לאומית מיוחדת, ובה מומחים בעלי שם מארצות-הברית, מאירופה ומישראל, שבחנה בקפידה את המתרחש בכל הפקולטות למשפטים בישראל.

הרוח שכתבה הוועדה יתפרסם בקרוב, אך כדיקן הפקולטה למשפטים של אחת המכללות שנבדקו, אגלה כבר - קיבלנו ביקורת מעולה. אני מזמין כל אחד מכם לעיין במסקנת הוועדה כאשר תתפרסם ולהתרשם בעצמכם. והאמת, אין פלא שזה המצב: התחרות בין הפקולטות, כדרכה של תחרות

כל העת, בכל היבט של חינוך, ומייצרת אפשרויות פרנסה מגוונות (התואר הוא מקפצה למגוון רב של עיסוקים, במגזרים הפרטי והציבורי, מכשיר לעיסוק בניהול, בפעילות חברתית וציבורית, וביזמות עסקית).

ניפוץ תקרת הזכוכית

תואר ראשון במשפטים מחליף אפוא כיום את התואר הראשון בלימודים כלליים, שבעבר נלמד על-ידי מי שחפץ בהשכלה אקדמית, אך לא רצה או לא יכול היה ללמוד הנדסה, רפואה וכיו"ב. וכך מקצוע עריכת-הדין שהיה בעבר נחלתה של אליטה סגורה ומצומצמת, נפתח בעשור האחרון לקהילות נוספות. בני פריפריה, גיאוגרפית וחברתית, גילו כי ביכולתם ללמוד ולקבל את התואר, שבעזרתו ניתן לנפץ תקרות-זכוכית. נשים, תושבי הדרום והצפון הרחוקים, אתיופים, חרדים, ערבים, מבוגרים ונכים, הם רק חלק מן הקבוצות המוחלשות בחברה שחבריהן יכולים כיום להירשם ללימודי משפטים,

וּוּ בנפשכם כי נשלחתם מטעם מקום עבודתכם לסיור מקצועי בן שבוע בחו"ל. למרבה הצער, הסיור אינו עולה יפה: הוא לא תואם מראש כראוי, ולמי ששלה אתכם אין עניין לפקח על המתרחש במהלכו; תכניו המקצועיים של הסיור דלים, ובמרבית הזמן אתם עוסקים בטיפול בסידורים סביב הנסיעה, ולא ברכישת ידע; ואם לא די בכך, מעסיקכם בישראל הבהיר לכם, כי לא יממן את הסיור, ולכן משלם לכם שכר מופחת במהלכו. במצב עגום זה, כיצד לדעתכם עליכם לפעול - לסיים את השבוע ולשוב הביתה, או להכפיל את משך הסיור ולהוסיף לו שבוע נוסף?

ראש לשכת עורכי-הדין, עו"ד אפי נווה, ורבים אחרים, סבורים כי עליכם לבחור באפשרות השנייה. על כן נוה מציע להאריך בשנה נוספת את שנת ההתמחות בעריכת-דין, שבמתכונתה הנוכחית היום ידוע שהיא אינה איכותית דיה. מתמחים רבים מועסקים בעבודות פקידות ושליחות, אינם מקבלים הדרכה מקצועית מיוחדת ממאמנם, אין פיקוח ראוי על תוכני ההתמחות, והמתמחים נאלצים להסתפק בשכר נמוך המקשה עליהם להתפרנס בכבוד.

ללשכת עורכי-הדין יש אינטרס מובהק לקדם את הצעתה זו, שבפעם האחרונה שבה עלתה, לפני כשלוש שנים, נדחתה לאחר בחינה מקצועית יסודית שנערכה במשרד המשפטים, בראשותו של שר המשפטים לשעבר, עו"ד פרופ' יעקב נאמן (שהבנתו בסוגיה זו ברורה), על יסוד המלצתה של ועדה מקצועית מיוחדת שהקים.

מהו אינטרס זה של הלשכה? ובכן, בתחילה נטען כי המטרה היא שיפור איכות מקצוע עריכת-הדין. אכן, המצב הנוכחי טוען שיפור. הכול מסכימים כי לא כל עורכי-הדין מתנהלים ביום-יום ברמה המקצועית והאתית שאנו שואפים אליה. בכתב-המשפט נפתחים לעתים הליכים מיותרים, נשמעים מעת לעת טיעונים משפטיים שמוטב היה שלא להעלותם, ולמרבה הצער גם השפה והגיגונם אינם תמיד הולמים. אלא שהארכת תקופת ההתמחות לא תפתור בעיות אלו. זאת, מכיוון שמלכתחילה מתכונתה של תקופת ההתמחות, והפיקוח עליה, אינם מוכוונים לפתרון הבעיות הללו.

משהבינו יחמי ההצעה להארכת תקופת ההתמחות כי "הספין" שעניינו קידום המטרה של שיפור איכות המקצוע, אינו מתיישב עם האמצעי שהציעו (הכפלת תקופת ההתמחות משנה לשנתיים), הם שינו מטעמם, וחשפו את הסיבה האמיתית שביטול הצעתם - יצירת חסם כניסה למקצוע עריכת-הדין.

חשוב כי הציבור יבין מהי המשמעות של הצעה זו. בישראל מספר עורכי-הדין שובר שיאים. השכלה משפטית, במיוחד לאחר פתיחת המכללות למשפטים, הפכה נגישה לכול. ההסמכה מקנה כוח עצום (מלמדת כיצד לפעול במדינה דמוקרטית כדי לעמוד על זכויות ולממש אותן), מספקת משיכה אינטלקטואלית (כי המשפט טובב את כולנו,